

## 27. gr.

53

4. júlí

Aftan við 45. gr. laganna bætist:

Eru jarðabætur, sem unnar eru á slíku landi, því aðeins styrkhæfar, að fylgt sé tillögum þessum eða breytingum við þær, sem Búnaðarfélag Íslands hefur fallizt á.

## 28. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

## 29. gr.

Í stað bráðabirgðaákvæða laganna komi svo hljóðandi

**Ákvæði til bráðabirgða.**

Næstu 10 ár skal þúfnasléttun í túni styrkt með 400—500 kr. pr. ha., að viðbætti verðlagsuppbót samkvæmt ákvæðum 2. gr. (10. gr. laganna), eftir tegund jarðabótarinnar, samkvæmt reglugerð, enda skal styrkurinn bundinn því skilyrði, að minnst  $\frac{1}{10}$  túnþýfisins sé sléttaður árlega, meðan þessi ákvæði gilda.

Ákvæði þetta skal miða að því að útrýma öllu túnþýfi á næstu 10 árum.

Búnaðarsamböndin skulu hvert á sínu svæði hafa mælt allt túnþýfi áður en fyrsta úttekt til styrkgreiðslu í þessu skyni fer fram á viðkomandi sambandssvæði.

Undir þessa mælingu heyrir aðeins það túnþýfi, sem eftir er ósléttað af hinu upprunalega túni, enda heyrir ekki þar undir fitjar eða óhæfilega grýtt tún.

Búnaðarfélag Íslands gefur út nánari fyrirmæli til búnaðarsambandanna viðvikjandi mælingu túnþýfis og úttekt til styrkgreiðslu á þessar jarðabætur.

## 30. gr.

Þegar lög þessi hafa hlotið staðfestingu, skal fella meginmál þeirra og laga nr. 25 13. júní 1937 inn í lög nr. 101 frá 23. júní 1936, jarðræktarlög, og gefa þau út svo breytt.

*Gjört í Reykjavík, 4. júlí 1942.*

**Sveinn Björnsson.**

(L. S.)

*Jakob Möller.*

**JARÐRÆKTARLÖG**

54

4. júlí

**RÍKISSTJÓRI ÍSLANDS**

*gjörir kunnugt:* Að ég, samkvæmt 30. gr. laga, dagsettra í dag, um breyting á jarðræktarlögum, nr. 101 frá 23. júní 1936, hef látið fella meginmál þeirra og laga nr. 25 13. júní 1937 inn í lög nr. 101 frá 23. júní 1936, jarðræktarlög, og gef þau hér með út svo breytt:

**I. KAFLI****Um stjórn ræktunarmála.**

## 1. gr.

Atvinnumálaráðuneytið (landbúnaðarráðherra) hefur á hendi æðstu stjórn allra ræktunarmála.

## 2. gr.

Búnaðarfélag Íslands hefur á hendi umsjón með framkvæmd þeirra ræktunar-

- 54 mála, sem lán eða styrkur er veittur til samkvæmt lögum þessum, enda sé skipulag 4. júlí þess og starfsreglur í samræmi við ákvæði laganna.

### 3. gr.

Störf þau, sem Búnaðarfélagi Íslandi eru falin í lögum þessum, annast búnaðarmálastjóri, með aðstoð ráðunauta og trúnaðarmanna, undir umsjón stjórnar félagsins.

Greini búnaðarmálastjóra og stjórn félagsins á um, hvernig skilja beri lög um reglugerðir um þau mál, er félagið fer með í um boði ríkisvaldsins, má skjóta ágrein-ingnum til landbúnaðarráðherra, er fellir fullnaðarúrskurð um málið.

### 4. gr.

Hvert búnaðarsamband ræður trúnaðarmann (og fleiri en einn, ef nauðsyn kref-ur) í samráði við stjórn Búnaðarfélags Íslands, er hafi á hendi leiðbeiningar, mælingar, skýrslugerð og eftirlit með þeim framkvæmdum, sem styrktar eru samkvæmt lögum þessum, undir yfirstjórn Búnaðarfélags Íslands.

Búnaðarfélag Íslands gefur ráðunautum og trúnaðarmönnum erindisbréf samkvæmt lögum þessum. Búnaðarmálastjóri hefur eftirlit með því, að trúnaðarmenn ræki vel störf sín. Skal hann í því skyni fela ráðunautum Búnaðarfélags Íslands að athuga úttekt og mælingar þeirra umbóta, er styrks njóta, eftir því sem þurfa þykir. Ráðunautarnir skulu gefa skriflega skýrslu um athuganir sínar í hvert sinn.

Telji Búnaðarfélag Íslands, að starfi trúnaðarmanns sé í einhverju ábótavant, getur það óskað þess, að þegar sé úr því bætt, og ef miklar sakir eru, skal vikja hon-um frá starfi.

Greiðslur fyrir störf sín fá trúnaðarmenn frá búnaðarsamböndunum, eftir regl-um, sem Búnaðarfélag Íslands setur í samráði við þau.

### 5. gr.

Í hverjum hreppi eða bæjarfélagi skal vera eitt búnaðarfélag. Heimilt er þó, að í hreppi séu tvö búnaðarfélög, ef sérstakar ástæður mæla með því og Búnaðarfélag Íslands samþykkir.

Stjórn búnaðarfélaga skal skytt að halda skýrslur og reikninga, eftir því sem stjórn Búnaðarfélags Íslands ákveður. Samrit af skýrslum þessum og reikningum skal senda hlutaðeigandi búnaðarsambandi.

### 6. gr.

Hver sá, er njóta vill styrks samkvæmt lögum þessum, verður að vera félagsmaður í búnaðarfélagi þess hrepps eða bæjar, þar sem hann á lögheimili.

Heimilt er þó, með samþykki Búnaðarfélags Íslands, þeim bændum, er vegna landshátta eiga erfitt með að vera í búnaðarfélagi síns hrepps, að vera í búnaðarfélagi næstu sveitar.

### 7. gr.

Kjósa skal til búnaðarþings innan hvers búnaðarsambands. Um kosningarrétt og kjörgengi til búnaðarþings, svo og tölu fulltrúa, fer eins og fyrir er mælt í lögum Búnaðarfélags Íslands.

### 8. gr.

Nú kýs Búnaðarfélag Íslands að hætta umsjón með framkvæmd þessara laga, og skal þá landbúnaðarráðherra sjá um framkvæmd þeirra á þann hátt, sem hann telur bezt henta, unz önnur skipun er þar á gerð.

## II. KAFLI

## Um styrki til jarðræktar og húsabóta.

54

4. júlí

## 9. gr.

Til framkvæmda þeirra í jarðrækt og húsabótum, sem taldar eru í þessari grein, skal greiða styrk úr ríkissjóði sem hér segir (sbr. þó 11. gr.):

|         |                                                                                                 |          |                    |
|---------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|--------------------|
| I. a.   | Þvaggryfjur, alsteyptar .....                                                                   | kr. 8.50 | m <sup>3</sup>     |
| b.      | Safnþrær, steypar með járnþaki .....                                                            | — 5.00   | —                  |
| c.      | Áburðarhús, alsteypt .....                                                                      | — 7.00   | —                  |
| d.      | Áburðarhús, steypd með járnþaki .....                                                           | — 5.00   | —                  |
| e.      | Áburðarhús og safnþrær úr öðru efni .....                                                       | — 1.50   | —                  |
| f.      | Haugstæði, steypd með steypu undirlagi og 1 m veggjum ..                                        | — 3.00   | m <sup>2</sup>     |
| II. a.  | Skurðir, 1 m og grynri .....                                                                    | — 1.50   | 10 m <sup>3</sup>  |
| b.      | Skurðir, dýpt 1—1,3 m .....                                                                     | — 1.80   | —                  |
| c.      | Skurðir, dýpt yfir 1,3 m .....                                                                  | — 2.50   | —                  |
| d.      | Lokuð grjótræsi, dýpt 1,1 m og dýpri .....                                                      | — 2.25   | 10 m               |
| e.      | Viðarræsi, dýpt 1,1 m og dýpri .....                                                            | — 1.50   | —                  |
| f.      | Hnausarræsi, dýpt 1,1 m og dýpri .....                                                          | — 1.00   | —                  |
| g.      | Pípuræsi, dýpt 1,1 m og dýpri .....                                                             | — 2.25   | —                  |
| III. a. | Þaksléttur í nýrækt .....                                                                       | — 2.00   | 100 m <sup>2</sup> |
| b.      | Græðisléttur í nýrækt .....                                                                     | — 1.40   | —                  |
| c.      | Sáðsléttur í nýrækt .....                                                                       | — 2.50   | —                  |
| d.      | Sáðsléttur í nýrækt, 1 árs forrækt .....                                                        | — 3.00   | —                  |
| e.      | Sáðsléttur í nýrækt, 2 ára forrækt .....                                                        | — 3.50   | —                  |
| f.      | Þaksléttur í túni .....                                                                         | — 2.00   | —                  |
| g.      | Græðisléttur í túni .....                                                                       | — 1.25   | —                  |
| h.      | Sáðsléttur í túni .....                                                                         | — 2.00   | —                  |
| i.      | Matjurtagarðar .....                                                                            | — 1.80   | —                  |
| j.      | Grjótnám úr ræktunarlandi, aldrei yfir 50 m <sup>3</sup> á býli árlega                          | — 1.00   | 1 m <sup>3</sup>   |
| IV. a.  | Girðingar um ræktað land, sem að vörn og varanleik jafngilda 5 strengja gaddavirsgirðingu ..... | — 2.00   | 10 m               |
| b.      | Sama gerð, með steypum horn- og hliðstólpum og gegnumdreyptum stólpum eða öðrum jafngóðum ..... | — 2.50   | —                  |
| V. a.   | Þurrheyshlöður, steypar með járnþaki .....                                                      | — 1.00   | 1 m <sup>3</sup>   |
| b.      | Þurrheyshlöður úr öðru efni, með járnþaki .....                                                 | — 0.50   | —                  |
| c.      | Votheyshlöður, steypar með járnþaki, hringlaga .....                                            | — 4.00   | —                  |
| d.      | Votheyshlöður af annarri lögun, steypar með járnþaki ..                                         | — 3.50   | —                  |

Þar, sem salerni er ekki á bæ, skal engan styrk veita til áburðarhirðingar, fyrr en úr því er bætt.

Styrkur til hlöðuhygginga og áburðarhúsa greiðist ekki nema það sé mælt til styrks það ár, sem verkinu er lokið.

Ekki veitist styrkur út á minni þurrheyshlöðu en að rúmmál hennar sé minnst 50 m<sup>3</sup>.

Styrkur til haugstæða veitist því aðeins, að til sé nægilega stór safnþró fyrir kúabvag á býlinu.

## 10. gr.

Ríkissjóður greiðir verðlagsuppbót á jarðræktarstyrk þann, sem talinn er í 9. og 11. gr., samkvæmt verðlagsvísitölu kauplagsnefndar næsta ár á undan. Af jarðabóta-styrk þeim, sem talinn er í 9. og 11. gr., að viðlagðri verðlagsuppbót, renna 5% til

- 54 hlutaðeigandi búnaðarfélags til sameiginlegra félagsparfa. Styrkur sá, sem veittur er vegna verðlagsuppbótar, skal ekki talinn með við útreikning hámarksupphæða þeirra, sem um getur í 11., 13. og 16. gr.

#### 11. gr.

Búnaðarfélag Íslands skal halda spjaldskrá yfir jarðabótastyrk hvers býlis, og skal skrásetja það, er greitt hefur verið síðan jarðræktarlög, nr. 43 23. júní 1923, gengu í gildi. Skrásetning þessi tekur og til þjóð- og kirkjujarða, að því er snertir upphæðir þær, er farið hafa til afgangsgreiðslu býlanna, og skal telja aðeins þann hluta afgangdsins, er nemur venjulegum jarðabótastyrk, miðað við þá dagsverkatölu, er jarðarafgjöldin voru reiknuð eftir.

Styrkur sá til jarðræktar og húsabóta, er 9. gr. ákveður, skal þessum breytingum háður:

- Býlum, sem fengið hafa samtals minna en 2000 kr., greiðist 30% hærri styrkur.
- Býlum, sem fengið hafa samtals 7000—10000 kr., skal greiða 50% minna fyrir hvert verk.

Býlum, sem fengið hafa samtals 2000—7000 kr., skal greiða styrk samkvæmt ákvæðum 9. gr. En býlum, sem fengið hafa fullar 10000 kr. til umbóta, greiðist enginn styrkur.

Ekki nær ákvæðið um heildarhámarksstyrk til þeirra bóta, er bæjarfélög reka vegna þess, að ókleift er að flytja nauðsynlega neyzlumjólk til bæjarins handa íbúum, að dómi Búnaðarfélags Íslands.

Hækkunar á styrk þeim, er 9. gr. ákveður, njóta aðeins jarðir samkvæmt skilgreiningu 1. gr. ábúðarlaga, nr. 87 19. júní 1933, svo og nýbýli, sem rekinn er sjálfstæður búrekstur á sem aðalatvinna, að áliti Búnaðarfélags Íslands.

#### 12. gr.

Nú er býli skipt, og ef jarðarpartarnir verða í sjálfsábúð, erfðaábúð eða lífstiðar-ábúð, skiptist upphæð þess styrks, sem býlið hefur fengið, sbr. 11. gr., milli býlanna eftir mati trúnaðarmanna Búnaðarfélags Íslands. Frá styrkupphæðinni skal þó draga 25% áður en skipti fara fram milli býlanna. Þá upphæð, sem þannig er fengin, skal leggja til grundvallar við útreikning framhaldsstyrks fyrir umbætur á býlinu. Verði býli þessi aftur sameinuð, skal leggja saman jarðræktarstyrk þann, er þau hafa notið, og hækka þá tölu um 25%. Jarðræktarstyrk annarra býla, sem sameinuð kunna að verða, skal leggja saman án hækkunar.

#### 13. gr.

Hámarksstyrkur til hvers býlis má nema:

- |                                               |         |             |
|-----------------------------------------------|---------|-------------|
| a. Til byggingar safngryfja og haughúsa ..... | samtals | kr. 1500.00 |
| b. Til byggingar þurrheyshlaða .....          | —       | 500.00      |
| c. Til byggingar votheyshlaða .....           | —       | 350.00      |
| d. Til jarðræktar á ári .....                 | —       | 600.00      |

#### 14. gr.

Enginn styrkur greiðist til jarðræktar á landi, sem ætla má, að dómi Búnaðarfélags Íslands, að tekið verði á næstu 20 árum eftir að verkið var unnið til lóða undir hús, fiskreita eða annars þess, sem er óviðkomandi jarðrækt.

#### 15. gr.

Ábúendur þeirra jarðeigna ríkisins, sem ekki eiga kost á ábúð samkvæmt lögum nr. 8 1. febr. 1936, um erfðaábúð og óðalsrétt, mega vinna jarðarafgjaldið af sér með þeim jarðabótum, sem styrktar eru samkvæmt 9. gr., og reiknast þær þeim til afgangsgreiðslu helmingi hærri en nemur þeim styrk, er þeim ella bæri eftir 9. gr.

## 16. gr.

Nú vinnur ábúandi á jörð, sem er ríkiseign (þjóðjörð eða kirkjujörð) af sér jarð-  
aðgjöld, sbr. 15. gr., og skal þá telja helming þeirrar upphæðar ár hvert, sem til af-  
gjaldsgreiðslu fer, sem styrk veittan býlinu, ásamt þeim styrk, er ábúandi kann að  
njóta samkv. 9. og 11. gr., þar til komnar eru til býlisins samtals 10000 kr. Úr því  
fellur heimild ábúanda niður til að vinna af sér jarðargjöld.

54

4. júlí

## 17. gr.

Við fasteignamat skal meta, hvað mikið býli hefur aukizt að verðmæti fyrir styrk,  
greiddan býlinu samkv. II. kafla þessara laga. Skal sá hluti styrksins færður í sér-  
stakan dálk í fasteignamatsbók sem fylgifé býlisins, og þó meðtalinn í matsverði  
þess samanlögðu. Telst fylgiféð sem vaxtalaust framlag ríkissjóðs til býlisins, og er  
óheimilt að selja eða veðsetja þann hluta fasteignarinnar, sem matsverði styrksins  
nemur.

Við sölu jarða skal seljandi leggja fram yfirlýsingu frá Búnaðarfélagi Íslands  
um, hve mikils styrks býlið hefur notið frá því er lög þessi öðluðust gildi, og skal sú  
verðaukning, er af styrknum leiðir, sbr. undanfarandi málsg., tilgreind sérstaklega  
í kaupsamningi.

Seljist býli yfir fasteignamatsverð jarðareiganda, að viðbættu virðingarverði  
þeirra mannvirkja, er unnin hafa verið á jörðinni frá því er síðasta fasteignamat  
fór fram, skal verðhækkuninni skipt hlutfallslega eftir verðhæð þeirri, er seljandi  
á í eigninni, og því verðmæti samanlögðu, sem metið er, að stafi af styrk samkvæmt  
lögum þessum. Ber seljanda að greiða þann hluta verðhækkunarinnar, er af styrkn-  
um leiðir, til hlutaðeigandi bæjar- eða sveitarsjóðs. Að því leyti sem söluverð jarðar  
er metið hækka af ástæðum, sem eru óviðkomandi þeim umbótum, er styrkur hefur  
verið greiddur til, skal sú verðhækkun undanþegin greiðslu til bæjar- eða sveitar-  
sjóðs.

Nú selst jörð fyrir neðan fasteignamatsverð, að viðbættu matsverði umbóta,  
er gerðar hafa verið frá því er síðasta fasteignamat fór fram, og lækkar þá fylgi-  
fé jarðarinnar hlutfallslega.

Að því leyti sem meta þarf við sölu jarða umbætur, er gerðar hafa verið eftir  
að fasteignamat fór síðast fram, og meta og úrskurða, af hverjum ástæðum verð-  
hækkun stafar, skal slíkt mat framkvæmt af 3 mönnum. Dómkveður sýslumaður  
eða bæjarfógeti 2 þeirra, en hlutaðeigandi trúnaðarmaður Búnaðarfélags Íslands  
skal vera oddamaður. Skal matskostnaður ákveðinn í matinu og greiddur af  
seljanda.

## III. KAFLI

## Um félagsræktun.

## 18. gr.

Rétt eiga menn að stofna félag um:

- Að útvega land og framkvæma á því félagsræktun til stofnunar nýbýla eða samvinnubyggða.
- Að útvega íbúum kaupstaða, kauptúna og sveitaporpa land til ræktunar og framkvæma félagsræktun á því, enda sé tryggt, að dómi hreppsnefndar eða bæjarstjórnar, að hver félagsmaður geti fengið sinn hluta af ræktunarlandinu til eignar eða erfðaleigu.
- Að koma á sameiginlegum ræktunarframkvæmdum á landi tveggja eða fleiri lögþýla, þar sem aðstaða við framræslu lands eða jarðvinnslu gerir félagsræktun æskilega, að dómi Búnaðarfélags Íslands.

- 54 d. Jarðræktarfélag, sem ekki geta heyrt undir a-, b- eða c-lið þessarar greinar,  
4. júlí skulu því aðeins njóta þess réttar, er 19. gr. áskilur þessum félögum:
1. að þau hafi eignarumráð eða varanleg leiguliðanot á landi til ræktunar.
  2. að tilgangur ræktunarinnar sé aðeins framleiðsla jarðargróða.
  3. að í samþykkt sé ákveðin aðstaða hvers einstaks félagsmanns til ræktunarinnar.
  4. að Búnaðarfélag Íslands mæli með því, að félögum sé veittur sá réttur.

## 19. gr.

Þau félög, sem stofnuð eru samkvæmt 18. gr. og fullnægja að öðru leyti skilyrðum laga þessara, skulu njóta styrks fyrir hvern félagsmann samkvæmt ákvæðum 9. gr.

Þegar byggt hefur verið yfir fólk og fénað á löndum félaga samkv. a-, b- og c-lið 18. gr., fá býlin styrk samkvæmt ákvæðum 9. og 11. gr.

## 20. gr.

Þeir, sem hafa ákveðið að stofna félag samkvæmt 18. gr., skulu á stofnfundi setja því samþykkt. Í samþykkt skulu vera ákvæði um:

- a. Nafn félagsins, heimili þess og varnarþing.
- b. Markmið félagsins og fyrirhugaðar framkvæmdir.
- c. Atkvæðisrétt á félagsfundum, vald og verksvið félagsfunda og skilyrði fyrir lögmæti þeirra.
- d. Skipun félagsstjórnar, kosning hennar, kjörtímabil og vald hennar í félagsmálum.
- e. Hverjar landareignir félagið hafi til umráða.
- f. Hvernig fara skuli um greiðslu kostnaðar þess, sem félagsskapurinn hefur í för með sér.
- g. Bókhald félagsins og endurskoðun.
- h. Heimildir til lántöku og ábyrgð meðlima vegna skuldbindinga félagsins.
- i. Breytingar samþykktar, félagsslit og hvernig eignum félagsins skuli ráðstafað.

Samþykkt skal vera staðfest af atvinnumálaráðuneytinu, að fenginni umsögn Búnaðarfélags Íslands. Ræktunarfélag, sem stofnuð eru samkvæmt ákvæðum þessa kafla, skulu skrásett.

## 21. gr.

Nú þykir hreppsnefnd hætta á, að þau ræktunarlönd, er í 18. gr. getur, komist við eigendaskipti á fárra manna hendur, svo að þrengist um ræktunarlönd fyrir aðra hreppsbúa, og hefur hún þá fyrir hönd hreppsins forkaupsrétt á löndunum. Bæjarstjórnir í kaupstöðum hafa og sama rétt. Sbr. lög nr. 55 15. júní 1926.

## 22. gr.

Skilyrði fyrir því, að jarðræktarfélag samkv. 19. og 20. gr. geti notið styrks, skulu jafnan vera þau, að félagið sendi Búnaðarfélagi Íslands staðfest eftirrit af samþykktum sínum og samningum þeim öllum, er getur um í upphafi þessa kafla. Getur Búnaðarfélag Íslands skipað fyrir um breytingar á samþykktum eða samningum, ef því þykir ástæða til, enda fellur styrkur niður, ef Búnaðarfélagi Íslands þykir ekki frá þeim gögnum gengið á fullnægjandi hátt.

## 23. gr.

Verði samningar ekki haldnir um notkun og skipting lands, svo að afnot þess verði með öðrum hætti en upphaflega var ætlað, t. d. að land komist á fárra manna hendur og ef einstakur maður hefur fengið það mikið af landi, að opinber styrkur,

er til þess hefur gengið, nemur meiru en heimilt er, að einstaklingur njóti sam- 54  
kvæmt ákvæðum 12., 19. og 20. gr., skal hann endurgreiða ríkissjóði það af styrkn- 4. júlí  
um, sem umfram er, og er landið að veði fyrir skaðlausri greiðslu.

#### IV. KAFLI

##### Um verkfærakaupasjóð.

24. gr.

Ríkissjóður skal árlega greiða 80000 krónur til verkfærakaupasjóðs.  
Búnaðarfélag Íslands annast rekstur sjóðsins samkvæmt ákvæðum þessara laga.

25. gr.

Tilgangur sjóðsins er að létta undir með bændum, einstökum eða fleirum í félagi, svo og búnaðarfélögum, til að eignast eftirtaldar vélar og verkfæri:

1. Hestaverkfæri til jarðyrkju, forardælur, steingálga og verkfæri vegna garðyrkju og kornræktar.
2. Heyvinnuvélar, svo sem sláttuvélar, rakstrarvélar, snúningsvélar og heybindingsvélar.
3. Tóvinnuvélar til heimilisiðnaðar, svo sem handspunavélar, prjónavélar og vefstóla.
4. Dráttarvélar með tilheyrandi verkfærum og minni skurðgröfur. Styrkurinn nemi allt að  $\frac{1}{3}$  af kaupverði þeirra verkfæra, sem talin eru í 1.—3. tölulið þessarar greinar, en allt að  $\frac{1}{4}$  af kaupverði vélanna eða verkfæranna, sem talin eru í 4. tölulið. En aldrei skal þó styrkurinn fara yfir 700 krónur samtals til sama manns.

26. gr.

Styrkur til kaupa á dráttarvélum og skurðgröfum veitist aðeins búnaðarsamböndum og búnaðarfélögum, einu eða fleirum í félagi. Er styrkurinn þessum skilyrðum bundinn:

1. Að kaupin hafi verið samþykkt á almennum fundi í hlutaðeigandi félagi eða félögum.
2. Að Búnaðarfélag Íslands telji áhöldin félögunum nauðsynleg.
3. Að félagið hafi hús yfir áhöldin, selji þau ekki nema með samþykki félagsfundar og Búnaðarfélags Íslands.

27. gr.

Umsóknir um styrk úr sjóðnum skal senda stjórn hlutaðeigandi búnaðarfélags, sem innfærir þær ásamt áliti sínu í gerðabók félagsins og sendir þær svo ásamt umsögn sinni til Búnaðarfélags Íslands, sem fellir fullnaðarúrskurð um umsóknirnar og útvegar verkfærin.

28. gr.

Innstæður, sem einstök búnaðarfélög eiga í sjóðnum, skulu áfram vera séreign þeirra. Skal þeim varið til að styrkja verkfærakaup viðkomandi félaga eða meðlima þeirra, og fá þessir aðilar ekki styrk úr sameiginlegum sjóði, fyrr en innstæða þeirra er eydd. Skuldir þær, sem safnast hafa hjá einstökum búnaðarfélögum, skulu greiddar úr sameiginlegum sjóði á næstu tveim árum.

29. gr.

Sjóðinn skal ávaxta í Búnaðarbanka Íslands. Reikningar hans skulu endurskoðaðir af endurskoðendum Búnaðarfélags Íslands.

## V. KAFLI Um vélasjóð.

### 30. gr.

Eign vélasjóðs, sem var 1. jan. 1942 kr. 70471.73, verður stofnfé sjóðsins, og má ekki skerða það. Við stofnféð skal árlega leggja helming þess vaxtafjár, sem sjóðnum áskotnast, svo og ef afgangur verður af rekstrarfé sjóðsins.

Ríkissjóður skal árlega greiða sjóðnum 25000 krónur, sem verður ásamt helmingi vaxtanna rekstrarfé hans.

### 31. gr.

Starfsemi sjóðsins skal vera tvískipt. Skal  $\frac{2}{3}$  af stofnfé hans varið til útlána vegna vélakaupa í þágu landbúnaðarins. Setur landbúnaðarráðuneytið reglur um lánastarfsemi sjóðsins, að fengnum tillögum Búnaðarfélags Íslands.

$\frac{1}{3}$  hluta af stofnfé sjóðsins skal nota til vélakaupa samkvæmt því, sem fyrir er mælt í 32. gr.

### 32. gr.

Vélasjóður kaupir og gerir tilraunir með vélknúðar jarðræktarvélar og minni skurðgröfur, sem ætla má, að hæfi hérlandum staðhátum. Vélar þær, er að dómi verkfæranefndar reynast nothæfar, skal búnaðarsamböndum, félögum eða einstaklingum gefinn kostur á að eignast með sanngjörnu verði.

### 33. gr.

Kostnaður við tilraunir þær, er 32. gr. gerir ráð fyrir, þar með talinn rekstrar-kostnaður vélanna meðan tilraunir standa yfir, greiðist úr vélasjóði.

### 34. gr.

Ríkið kaupir stærri skurðgröfur til meiri háttar framræslu, áveituframkvæmda eða breytingar vatnsfarvega, enda liggja fyrir rökstutt álit Búnaðarfélags Íslands, að þeirra sé þörf.

Sé nauðsynlegt að gera tilraunir með skurðgröfur þessar, áður en þær eru teknar í notkun, greiðist sá kostnaður úr vélasjóði.

### 35. gr.

Búnaðarfélag Íslands skal hafa umsjón og eftirlit með skurðgröfum ríkisins. En atvinnumálaráðuneytið setur reglur um rekstur þeirra, að fengnum tillögum Búnaðarfélags Íslands.

### 36. gr.

Landþurrkunar- eða áveitufélag, sem stofnað er samkvæmt fyrirmælum vatnalaganna frá 1923, 4. og 8. kafla, hefur rétt til að fá eina eða fleiri af skurðgröfum ríkisins lánaðar, svo fljótt sem ástæður leyfa, enda hagi svo til, að hentugt sé að nota þar skurðgröfu.

Ríkið lánar skurðgröfurnar án endurgjalds, greiðir allan kostnað af flutningi þeirra milli vinnustaða og hefur umsjón með viðhaldi þeirra.

### 37. gr.

Ríkissjóður greiðir að  $\frac{1}{3}$  kostnað þann, er leiðir af starfsemi landþurrkunar- og áveitufélaga, sem um getur í 36. gr., svo sem rekstri skurðgrafanna (þar með talið nauðsynlegt viðhald þeirra, varahlutir og váttrygging), öðrum skurðagrefti, byggingu flóðgátta og flóðgarða.  $\frac{1}{3}$  kostnaðar heimilast landþurrkunar- eða áveitufélögum að taka að láni, en  $\frac{1}{3}$  skulu landeigendur leggja fram sjálfir, um leið og verkið er framkvæmt.



Verk þau, sem styrkt eru af ríkinu á þennan hátt, geta ekki notið styrks samkvæmt II. kafla þessara laga.

54

4. júlí

## 38. gr.

Búnaðarfélag Íslands hefur á hendi reikningshald vélasjóðs. Reikningar sjóðsins skulu endurskoðaðir af endurskoðendum Búnaðarfélags Íslands.

## VI. KAFLI

## Um búferlaflutning.

## 39. gr.

Búnaðarfélag Íslands skal fela trúnaðarmönnum sínum að athuga og gefa skýrslur um þær jarðir, sem þeir telja, að séu í hættu fyrir jarðspjöllum, svo sem sandfoki, skriðufalli, jökulhlaupi eða landbroti o. s. frv.

Ennfremur skulu þeir gefa skýrslur um þær jarðir, sem liggja mjög illa við samgöngum eða eru sérlega óhægar til búrekstrar.

## 40. gr.

Nú þykir Búnaðarfélagi Íslands skýrslur trúnaðarmanna bera það með sér, að jarðir séu sérstaklega athugunarverðar sem framtíðarhýli, og skal það þá fela einhverjum starfsmanni sínum, ásamt trúnaðarmanni hlutaðeigandi búnaðarsambands og formanni búnaðarfélags hlutaðeigandi hrepps, að rannsaka ýtarlega ásigkomulag umræddra jarða og allt það, er þeir telja að máli skipti, eftir nánari fyrirætlum Búnaðarfélags Íslands.

Skýrslur nefndarinnar skal senda hlutaðeigandi hreppsnefnd til umsagnar.

## 41. gr.

Telji Búnaðarfélag Íslands, að loknum þessum rannsóknum og að fengnu áliti hlutaðeigandi hreppsnefndar, að jörð eða hýli geti ekki talizt byggileg til frambúðar, skal það leggja málið fyrir landbúnaðarráðherra, sem ákveður, hvort veita skuli framvegis styrk samkvæmt II. kafla laga þessara til umbóta á jörðinni.

## 42. gr.

Þegar ábúandi þeirrar jarðar, sem svipt hefur verið jarðabótastyrk (sbr. 41. gr.), flytur burt á aðra jörð eða stofnar nýbýli og jörðin leggst í eyði, skal greiða honum úr ríkissjóði helming þess verðmunar, sem reynist á söluverði og fasteignamatsverði húsa þeirra, er hann átti á jörðinni. Vilji hann reisa nýbýli, skal enn fremur gefa honum kost á nægilegu landi, er byggt verði samkv. lögum nr. 8 1. febrúar 1936, um erfðaábúð og óðalsrétt, en landið skal hann hafa afgjaldslaust til lífstíðar.

## VII. KAFLI

## Um erfðaleigulönd.

## 43. gr.

Bæjarstjórnir í kaupstöðum og hreppsnefndir í kaптúnunum skulu, áður en eitt ár er liðið frá því að lög þessi öðlast gildi, láta fara fram endurskoðun á leigumála allra ræktunarlóða, sem leigðar hafa verið á erfðaleigu innan takmarka umdæmisins. Skulu þeir færðir til samræmis við ákvæði laga þessara, eftir því sem við verður komið, samkvæmt reglum, er Búnaðarfélag Íslands setur.

54

4. júlí

Búnaðarfélag Íslands getur falið bæjarstjórnunum í kaupstöðum og hreppsnefndum í kauptúnum að gefa skýrslur um land það, sem að álitum þeirra liggur best við til ræktunar innan takmarka kaupstaðarins eða kauptúnsins, en þó eigi, ef líkur eru til, að á því þurfi að halda til byggingarlóða eða annarra framkvæmda en ræktunar. Þegar þjóðjörð eða kirkjujörð liggur að landi kaupstaðar eða kauptúns, ná þessi ákvæði einnig til hennar. Skýrslum þessum skulu fylgja þær upplýsingar, sem Búnaðarfélag Íslands tiltekur.

44. gr.

Að fengnum skýrslum þeim, er um getur í 44. gr., gerir Búnaðarfélag Íslands, eins fljótt og verða má, uppdrátt af landinu og tillögur um skipulag til ræktunar og hagnýtingar þess.

Afrit af uppdrætti með tillögum um lagning vegakerfis, vatnsæða og skiptingu landsins, svo og tillögur um fyrirkomulag ræktunar og hagnýtingar þess, sendir Búnaðarfélag Íslands bæjarstjórn eða hreppsnefnd.

Eru jarðabætur, sem unnar eru á slíku landi, því aðeins styrkhæfar, að fylgt sé tillögum þessum eða breytingum við þær, sem Búnaðarfélag Íslands hefur fallið á.

45. gr.

Nú er land, sem hæft er til ræktunar, í námunda við kaupstað, kauptún eða þorp, og íbúana skortir land til afnota. Skal þá hlutaðeigandi bæjarstjórn eða hreppsnefnd hlutast til um að fá landið. Nú takast samningar ekki um kaup eða leigu á landinu, og er þá bæjarstjórn eða hreppsnefnd heimilt að taka landið leigu eða eignarnámi, ef Búnaðarfélag Íslands mælir með því. Fer um framkvæmd þess samkvæmt lögum nr. 61 14. nóv. 1917, um framkvæmd eignarnáms.

46. gr.

Heimild sú til eignarnáms, sem gefin er í 46. gr., nær ekki til þess lands, sem eigandi hefur tekið til ræktunar, né þess lands, sem eigandi hefur léð öðrum til ræktunar eða notar sjálfur á annan hátt, ef það telst þeim eða honum nauðsynlegt til bjargræðis. Sama gildir um land, sem fornminjar eru á, eða sérstök náttúruþrýði, sem skylt er að vernda.

47. gr.

Lönd, sem tekin eru til ræktunar samkvæmt 46. gr., skulu jafnan leigð á erfðaleigu, og skal árgjaldið vera 3% af verðmæti landsins, samkv. fasteignamat, að viðbættu virðingarverði þeirra umbóta, er gerðar hafa verið af leigusala á landinu eftir að fasteignamat fór fram.

48. gr.

Réttur til erfðaleiguabúðar á löndum þessum erfist samkvæmt lögum nr. 8 1. febr. 1936, III. kafla 24. gr., um erfðaabúð og óðalsrétt.

49. gr.

Um erfðaleigulönd skal jafnan gerður skriflegur samningur, og er leigutaka skylt að láta þinglýsa honum á sinn kostnað.

Í erfðaleigusamningi skulu meðal annars felast þessi ákvæði:

1. Stærð og lega erfðaleigulands, enda fylgi samningnum uppdráttur af landinu.
2. Á hve löngum tíma landið skuli fullræktað. Hvernig mannvirkjum skuli viðhaldið og hverjum vitum vanefndir varða.
3. Hvert sé frumverð landsins samkvæmt 43. gr., þegar landið er leigt.
4. Ákvæði um kaup samkv. 51. gr.

## 51. gr.

54

4. júlí

Hvenær sem ríkið telur þörf fyrir erfðaleiguland, til notkunar undir opinber mannvirki ríkis, hrepps- eða bæjarfélags, svo og til sérstaks atvinnurekstrar, er leigutaka skylt að láta af hendi erfðaleigurétt sinn, að nokkru eða öllu leyti. Fyrir leiguréttindi leiguhafa, ræktun og önnur mannvirki skal greiða honum eftir mati, nema öðru vísi semji. Opinber styrkur, sem greiddur hefur verið til mannvirkjanna samkv. II. kafla laga þessara, skal dreginn frá söluverðinu.

Nú krefst ríkið meira af landinu en  $\frac{1}{4}$  hluta þess, og getur þá leigutaki krafizt, að landið verði allt tekið, með þeim mannvirkjum, sem á því eru, eftir mati.

## 52. gr.

Með þeim takmörkunum, sem felast í 51. gr., getur leigutaki selt rétt sinn og veðsett. Þó má hann aldrei veðbinda það fyrir hærri fjárhæðum en sem nemur verðmæti þeirra mannvirkja, er hann á á landinu, að frádregnum opinberum styrk.

## 53. gr.

Land, sem tekið er til ræktunar eftir fyrirmælum þessa kafla, skal leigutaki rækta á eigi lengri tíma en 10 árum, enda sé minnst tíundi hluti þess ræktaður á ári hverju. Að öðrum kosti fellur landið aftur til eiganda, án þess að nokkuð sé greitt fyrir það, sem unnið kann að hafa verið að ræktun þess.

## 54. gr.

Erfðaleigulönd þessi má einungis nota til jarðræktar, að undanskildu svæði, sem þarf til íbúðarhúss, útihúsa og peningshúsa leigutaka.

## 55. gr.

Nánari reglur um erfðaleigulönd skal setja með sérstakri reglugerð, er landbúnaðarráðherra gefur út, að fengnum tillögum frá Búnaðarfélagi Íslands.

## VIII. KAFLI

## Almenn ákvæði.

## 56. gr.

Sá, er segir trúnaðarmanni eða Búnaðarfélagi Íslands vísitandi rangt til um framkvæmdir og gerð þeirra mannvirkja, er styrks eiga að njóta samkv. II. og III. kafla, eða brýtur að öðru leyti ákvæði þessara laga í einhverju því, er verulegu máli skiptir, skal sæta sektum frá 10—500 krónum, og ef það er gert í eiginhagsmunaskyni, má þvingja refsinguna um helming.

Brjótí trúnaðarmaður eða annar starfsmaður Búnaðarfélags Íslands þær fyrirskipanir, er honum eru settar í erindisbréfi, eða fari ekki eftir fyrirmælum laga þessara eða reglugerðar, skal hann sæta sömu refsingu, er að ofan getur, nema þyngri refsing liggji við samkvæmt öðrum lögum. Með mál út af brotum á þessari grein skal farið sem almenn lögreglumál.

## 57. gr.

Landbúnaðarráðherra gefur út reglugerð, að fengnum tillögum Búnaðarfélags Íslands, um nánari fyrirmæli um framkvæmd laga þessara.

## 58. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi, og eru jafnframt úr gildi númer lög nr. 43 23. júní 1923 (jarðræktarlög), lög nr. 40 7. maí 1928, um breyting á þeim lögum, lög nr. 52

- 54 19. maí 1930, lög nr. 75 19. júní 1933, um breyting á þeim lögum, og lög nr. 77 8. apríl 4. júlí 1935. Sömuleiðis falla úr gildi lög nr. 35 12. maí 1930, um skurðgröfur ríkisins, svo og önnur þau lagafyrirmæli, er koma í bága við lög þessi.

### Ákvæði til bráðabirgða.

Næstu 10 ár skal þúfnasléttun í túni styrkt með 400—500 kr. á ha., að viðbætti verðlagsuppbót samkvæmt ákvæðum 10. gr., eftir tegund jarðabótarinnar, samkvæmt reglugerð, enda skal styrkurinn bundinn því skilyrði, að minnst  $\frac{1}{10}$  túnþýfisins sé sléttaður árlega, meðan þessi ákvæði gilda.

Ákvæði þetta skal miða að því að útrýma öllu túnþýfi á næstu 10 árum.

Búnaðarsamböndin skulu hvert á sínu svæði hafa mælt allt túnþýfi áður en fyrsta úttekt til styrkgreiðslu í þessu skyni fer fram á viðkomandi sambandssvæði.

Undir þessa mælingu heyrir aðeins það túnþýfi, sem eftir er ósléttað af hinu upprunalega túni, enda heyri ekki þar undir fitjar eða óhæfilega grýtt tún.

Búnaðarfélag Íslands gefur út nánari fyrirmæli til búnaðarsambandanna viðvíkjandi mælingu túnþýfis og úttekt til styrkgreiðslu á þessar jarðabætur.

*Gjört í Reykjavík, 4. júlí 1942.*

**Sveinn Björnsson.**

(L. S.)

*Ólafur Thors.*

55

4. júlí

## L Ö G

um framkvæmdasjóð ríkisins.

### RÍKISSTJÓRI ÍSLANDS

*gjörir kunnugt:* Alþingi hefur fallið á lög þessi og ég staðfest þau með samþykki mínu:

#### 1. gr.

Stofna skal sjóð, er heitir: **Framkvæmdasjóður ríkisins**. Hlutverk sjóðs þessa er að veita fé til nauðsynlegra framkvæmda í þarfir atvinnuveganna, að styrkjöldinni lokinni, og skal þá fé sjóðsins sérstaklega varið til stofnunar nýrra framleiðslugreina, svo sem framleiðslu tilbúins áburðar og steinlíms, ræktunar og býlafjölgunar í sveitum landsins, byggingar verkamannabústaða, skipasmíði, byggingar verksmíðju til herzlu sildarlýsis o. fl., sem nauðsynlegt er til að auka öryggi atvinnulífsins og fullnægja þörfum landsmanna.

#### 2. gr.

Ríkissjóður skal greiða til framkvæmdasjóðsins 8 milljónir króna af tekjuafgangi ríkisins árið 1941. Enn fremur skal greiða til sjóðsins  $\frac{3}{5}$  hluta þess tekjuafgangs, sem verða kann á ríkisreikningi árið 1942. Fé framkvæmdasjóðsins skal geymt í Landsbanka Íslands.

#### 3. gr.

Fé framkvæmdasjóðs ríkisins má eingöngu verja til ákveðinna verklegra framkvæmda, samkvæmt sérstökum ákvörðunum Alþingis.